

Kehitysvammaliitto 8.4.2022.

Kehitysvammaliiton lausunto liittyen hallituksen esitykseen eduskunnalle digitaalista henkilöllisyyttä koskevaksi lainsäädännöksi

Kommentit yleisesti esityksen tavoitteista ja ehdotetuista ratkaisuista

Kehitysvammaliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua valtiovarainministeriön esityksestä.

Ehdotuksella on tarkoitus mahdollistaa digitaalisen henkilöllisyystodistuksen sekä ulkomaalaisen digitaalisen asiointivälineen tuottaminen ja käyttö. Kyse olisi uusista digitaalista asiointia tukevista mobiilisovelluksista, joita tuotetaan vahvistettujen henkilötietojen osoittamiseksi. Lisäksi esityksellä mahdollistetaan vaihtoehtoinen tunnistusväline sellaisille henkilöille, jotka eivät halua tai voi käyttää mobiilisovellusta. Yksi esityksen olennainen ja laaja tavoite on mahdollistaa henkilön itsensä toimesta tapahtuva henkilöön itseensä liittyvien tietojen jakaminen ja henkilöllisyyttä koskevien tietojen esittäminen (itsehallittava identiteetti).

Yleisesti ottaen Kehitysvammaliitto pitää tätä kehityssuuntaa, ehdotuksen tavoitteita ja ratkaisuja myös vammaisten ihmisten näkökulmasta kannatettavana. Kehitysvammaliitto näkee myönteisenä, että yhteiskunnassa edistetään vahvan sähköisen tunnistusvälineen ja muiden luotettavien tunnistustapojen käyttöä. Myös vammaisten ihmisten kannalta on tärkeää, että he voisivat hallinnoida itseään koskevia tietoja.

Kysymyksiä herättää, mitkä ovat esimerkiksi kehitysvammaisten tai lievästi kehitysvammaisten ihmisten mahdollisuudet hallinnoida omaa digitaalista identiteettiään. On panostettava selkokieliseen ohjeistukseen ja kehitettävien sovellusten helppokäyttöisyyteen. Kehitysvammaliitto olettaa, että kehitettävien sovellusten tekninen saavutettavuus varmistetaan muun lainsäädännön kautta.

Lisäksi Kehitysvammaliitto toteaa nykyisen tilanteen olevan kaukana optimaalisesta, koska edelleenkin osalle vammaisista ihmisistä ei esimerkiksi ole myönnetty verkkopankkitunnuksia. Uusi vaihtoehtoinen tunnistusväline voi parhaimmillaan parantaa nykyistä tilannetta olennaisesti.

Kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta sekä esitetystä sääntelystä yleisesti

Kehitysvammaliitto näkee hallituksen esitysluonnoksen ja siinä esitetyn sääntelyn olevan pääsääntöisesti oikeansuuntaista. Hankkeessa esitetty ratkaisu voi laajentaa Kehitysvammaliiton kohderyhmien mahdollisuuksia sähköiseen asiointiin.

Kehitysvammaliitto näkee kuitenkin myös joitain haasteita ehdotuksen tuottamassa tilannekuvauksessa. Esimerkiksi kaikkien kansalaisten mahdollisuudet hallita itse identiteettiään voivat olla rajalliset. Tarvitaan selkeää ja ymmärrettävää ohjeistusta ja teknisesti saavutettavien sovellusten lisäksi ymmärrettäviä ja helppokäyttöisiä sovelluksia. Tätä ei nykyinen digipalveluiden saavutettavuutta määrittävä lainsäädäntö takaa.

Esityksen kohdassa 4.2.1.3 todetaan, että *“asiointitilanteessa asiointipalvelu pyytää varmennettuja henkilötietoja, jotka digitaalisen henkilöllisyystodistuksen käyttäjän tulee esittää. Osa tiedoista on pakollisia ja osa vapaaehtoisia”*. Osalle kansalaisista tulee varmasti olemaan epäselvää, mitkä tiedot ovat kussakin tilanteessa olennaisia luovuttaa. Esityksessä ja suunnitellun lainsäädännön vaikutusten

arvioinnissa ei juurikaan oteta kantaa, mitä konkreettisia vaikutuksia edellä mainitulla asialla tai laajemmin itsehallittavalla identiteetillä on kansalaisten elämään tai siihen, mitä mahdollisia haasteita muutokset heidän elämäänsä tuovat. Tämän Kehitysvammaliitto näkee ongelmallisena.

Kommentit vaikutusten arvioinnista yleisesti

Kehitysvammaliitto pitää tehtyä vaikutusten arviointia yleisesti ottaen laajana talouden ja esimerkiksi sähköisten tunnistuspalveluiden tarjoajien osalta. Vaikutuksia on arvioitu minimaalisesti kansalaisten näkökulmasta. On jopa hieman hämmäntävää, kuinka vähän esitykseen liittyvä vaikuttavuuden arviointi ottaa kantaa siihen, miten uudistus ja sen tavoitteet (esim. itsehallittava identiteetti) vaikuttavat kansalaisten elämään ja mitä laajempia muutoksia se mahdollisesti saa aikaan. Muutokset voivat hyvinkin olla positiivisia: digitaalisen henkilöllisyyden palveluiden käyttöönotto voi tuoda parannusta nykytilanteeseen, jossa tunnistamisen käytänteisiin liittyy yhä haasteita. Näitä olisi ollut hyvä jo ennen esitystä selvittää laajemmin ja ottaa kantaa esimerkiksi siihen, millaista ohjeistusta ja mihin liittyen on järkevää tuottaa.

Olisi tärkeää esimerkiksi panostaa selkokieliseen ohjeistukseen, jonka avulla tämänkin kokonaisuuden ymmärrettävyyttä voidaan lisätä. Nyt vaikutusten arviointi keskittyy pääosin talouteen sekä teknisiin ja rakenteellisiin kysymyksiin, jotka toki nekin ovat tärkeitä. Kehitysvammaliitto toteaa kuitenkin, että tehty arviointi on Kehitysvammaliiton edustamien kohderyhmien kannalta osin puutteellinen.

Kohdennetut kysymykset vaikutusten arvioinnin tarkentamiseksi jatkovalmistelun aikana (lausunnonantaja voi valita itselleen soveltuvat teemat)

(Julkishallinnon toimijoita pyydetään arvioimaan, millaisia määräraha-vaikutuksia (esimerkiksi järjestelmäkustannuksia tai henkilöstökustannuksia) esitetyllä lainsäädännöllä ja ratkaisuilla arvioidaan olevan organisaatiossa sekä ottamaan kantaa ovatko muutokset hoidettavissa nykyisten määrärahojen puitteissa vai vaativatko ne lisämäärärahoja.)

Kehitysvammaliitolla ei ole lausuttavaa tähän kokonaisuuteen.

Muut kommentit

Kehitysvammaliitolla ei ole lausuttavaa tähän kokonaisuuteen.

Susanna Hintsala

Toiminnanjohtaja

Sami Älli

Saavutettavuusyksikön johtaja